[1] Tekst Ruud Metselaar – www.comomeerinfo.nl

Carducci in Madesimo

Biografie Carducci

In ons land is Giosuè Carducci (1835-1907) niet zo bekend, maar in Italië wordt hij vereerd als één van de grootste dichters van het land. In 1906 kreeg hij als eerste Italiaan de Nobelprijs voor literatuur.
Geboren in Valdicastello in de provincie Luca, verhuisde hij op 3-jarige leeftijd naar Bolgheri in de Maremma, een gebied waarover hij later meerdere gedichten schreef. Nog wat later verhuisde het gezin naar het naburige Castagneta, een dorp dat tegenwoordig Castagneta Carducci heet. Na een aantal verhuizingen studeerde hij tenslotte af met de hoogste lof aan de Universiteit van Pisa, op een studie over "Dante en zijn eeuw". Na een aantal moeilijke jaren waarin hij les gaf op verschillende scholen, werd hij benoemd aan de Universiteit van Bologna op de leerstoel Italiaanse letterkunde. Dit werk zou hij met grote passie blijven doen tot 1904. Geïnspireerd door zijn vader, was hij een vurig propagandist van de onafhankelijkheidsstrijd tegen de Oostenrijkers. In 1890 werd hij benoemd tot senator in het Italiaanse parlement.

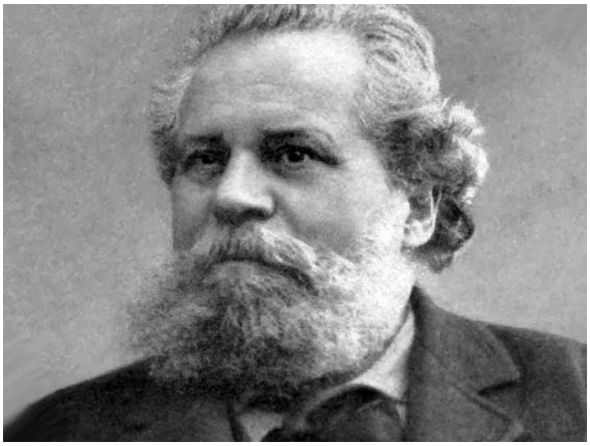

Giosue Carducci

Al vanaf zijn jeugd was hij geïnteresseerd in de klassieken en de Italiaanse dichters en hij schreef zijn eerste dichtbundel, de "Rijmen", in 1857. Daarna volgden vele andere bundels waarmee hij grote bekendheid kreeg. Bovendien was hij een eminente spreker en groot kenner van de literaire geschiedenis. Hij wordt beschouwd als een van de leidende figuren van het oplevende classisisme, na de romantiek, samen met Pascoli en d'Annunzio. In 1906 kreeg hij de Nobelprijs, maar zijn gezondheid liet hem niet toe deze zelf in Stockholm op te halen. In februari 1907 overleed hij thuis in Bologna.

[1] Verzoeken om toezending per email aan: rmetselaar@on.nl

Een voorbeeld van een van zijn vele gedichten over de Alpen in mijn (niet professionele) vertaling:

Nel gran cerchio de l'alpi, su 'l granito
Squallido e scialbo, su' ghiacciai candenti,
Regna sereno intenso ed infinito
Nel suo grande silenzio il mezzodí.
Pini ed abeti senza aura di venti
Si drizzano nel sol che gli penètra,
Sola garrisce in picciol suon di cetra
L'acqua che tenue tra i sassi fluí.

In de grote krans van de Alpen, over het graniet
Verlaten en kleurloos, over stralendwitte gletsjers
Heerst met intense en oneindige rust
Het middaguur, in zijn grote stilte.
Dennen en sparren onberoerd door de wind
Gericht naar de zon die er doordringt
Als met het geluid van snaren beweegt slechts
Het water dat slingerend tussen de stenen stroomt

Een landauer getrokken door vier paarden op de weg naar de Spluga

Carducci in Madesimo

In de zomer van 1888 ging hij voor de eerste keer naar Madesimo om daar op aanraden van zijn arts te herstellen in de thermaal baden van het dorp. Hij was toen 53 jaar en zijn grote faam blijkt alleen al uit het feit dat hij op die reis uitgeleide werd gedaan door de prefect van Milaan en dat hij zich in Como inscheepte begeleid door de burgemeester. Vanuit Chiavenna schreef hij zijn vrouw "het lijkt wel of ik koning Umberto I zelf ben". In Chiavenna bezocht hij de Caurga, de grotten en het palazzo Vertemate Franchi in Prosto di Piuro[2]. De volgende dag reed hij in de landauer van notaris Pollini, getrokken door vier paarden, naar Madesimo, waar hij onderdak kreeg in de Villa Adele, die een jaar eerder voor Pollini was gebouwd. De eigenaar had er speciaal voor Carducci een bad laten aanleggen. Hij schrijft dat hij de villa prachtig vindt, mooi gelegen en met een mooie kamer.
In de ochtend schreef hij twee uren, in de middag maakte hij een wandeling van 3-6 km. Behalve de wandelingen maakte hij uitstapjes in een koets met Agostino Ciocca, eigenaar van het hotel Cascata, waar hij altijd lunchte. Vaak trokken ze over de Splugapas. Hij schreef verschillende gedichten over de omgeving o.a. "Elegie op de Monte Spluga" en "Sint Abbondio".
Het verblijf in Madesimo voldeed hem zo goed dat hij van 1888 tot 1905 hier 15 keer zijn

[2] Zie over deze bezienswaardigheden mijn boek "De Tre Pievi en het Valchiavenna"

vakantie zou doorbrengen, waardoor het dorp ook grote bekendheid in Italië kreeg. In 1889, tien dagen voordat hij vanuit Madesimo terug zou gaan naar Bologna, werd hij getroffen door een verlamming aan zijn rechter arm. Vanuit Madesimo bezocht hij af en toe zijn geliefde, Anna Vivante. In 1902 bracht ze hem een bezoek, hoewel dat in het geheim moest gebeuren omdat de familie geen schandaal wilde in het dorp en hem ook teveel emotie wilde besparen. Op 12 augustus nam hij bij de brug afscheid van haar. Ook de drie jaar daarna bezocht hij Madesimo, maar zijn gezondheid ging steeds verder achteruit. In februari 1907, kort nadat hij de Nobelprijs had gekregen, overleed hij.

Links: Carducci en Pollini in de tuin van Villa Adele; rechts: Carducci met Anna Vivante (op de voorgrond) in de tuin van hotel Cascata

Anecdotes

Het kan bijna niet anders dan dat over een zo'n bekende figuur als Carducci verhalen worden verteld rond zijn persoon. Het volgende verhaal is een voorbeeld hiervan. De gebeurtenis vond al plaats 10 dagen na zijn eerste aankomst in Madesimo, op 27 juli 1888, toen de advocaat Fausto de Giorgi uit Chiavenna, hem uitnodigde voor zijn verjaardag in de wijnkelder van Giovanni Pench. Hier werden verschillende flessen Sassella genuttigd, flessen waarop De Giorgi het etiket had veranderd door het oogstjaar 1884 te vervangen door 1848. Terwijl ze dronken, haalde De Giorgi het verhaal op over de opstand van Chiavenna en de dappere strijd bij Verceia in oktober 1848 toen Francesco Dolzino met een klein aantal manschappen het leger van bijna 1000 Oostenrijkers onder maarschalk Haynau tegen probeerde te houden (zie voor dit verhaal voetnoot 2). Daarop werd een toast uitgebracht met de Sassella "uit dat jaar". We moeten wel onderstellen dat de poëet op dat moment al niet meer geheel sober was anders had hij wel bedacht dat ook een fles van de voortreffelijke Sassella geen 40 jaar oud wordt. Nog dezelfde avond las Carducci aan zijn twee vrienden een ode voor die hij op de wijn had gedicht en beginnend met de strofe:

E tu pendevi tralcio da i retici	En jij hing daar als wijnrank tegen de Retische hellingen
balzi odorando florido al murmure	geurig te bloeien bij het gekabbel
de'fiumi de l'alpe volgenti	van beken die van de Alpen kronkelen
ceruli in fuga spume d'argento	hemelsblauw in hun vlucht en schuimend als zilver

Carducci heeft nog enige tijd geschaafd aan dit gedicht en we kennen versies van 27 augustus en 13 oktober 1888 en 21 januari 1889. Deze laatste versie werd gepubliceerd in de bundel *Odi barbare* onder de titel "Op een fles uit het Valtellina van 1848".

Een ander verhaal gaat over de keer dat hem opnieuw een poets werd gebakken en speelt in de zomer van 1891. Kort voor Maria Hemelvaart ontvingen de burgemeester van Chiavenna en de notaris Pollini in Madesimo een telegram: "morgen om 14 uur arriveert op het station van Chiavenna (dat 5 jaar eerder was geopend) koningin Margaretha, die door zal reizen naar Madesimo. Daarop werd onmiddellijk actie genomen: er werden drie landauers klaargemaakt en versierd. Kort na 1 uur die middag arriveerde volgens het weekblad Alpe Retiche, met grote snelheid de illustere dichter Carducci uit Madesimo, die niet wachten kon om de door hem zo vereerde koningin zijn respect te betuigen. Maar van de koningin geen spoor, ze verbleef in alle rust en onwetend van de opschudding, in het Aostadal. De dichter was razend en bromde dat de bedenker van de grap een flinke schop verdiende. Zes dagen later ging hij naar Mondovi, waar hij de koningin werkelijk ontmoette ter gelegenheid van de inauguratie van het monument voor Carlo Emanuele I.
De achtergrond voor deze grap was waarschijnlijk dat men Carducci nooit had vergeven dat hij als fervent republikein bekeerd was tot de monarchie en er zelfs een lofdicht op had geschreven. In maart 1891 hadden enkele studenten uit Bologna al bij hem geprotesteerd tegen zijn sympathie voor de monarchie.

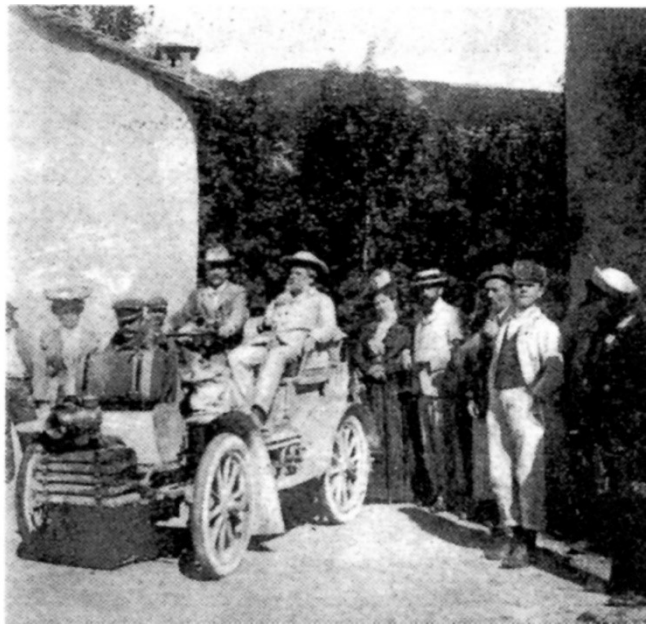

In 1905 stapte Carducci in het dorp voor de eerste keer in een auto, de Isotta Fraschini met 16 pK motor, eigendom van de markies Stanga uit Cremona.

In 1896 werd hij benoemd tot erevoorzitter van de Società per Madesimo, een soort pro loco. In 1910 werd onder zijn auspiciën de vereniging Aconiet opgericht, met het doel feesten en uitstapjes te organiseren voor de dorpelingen. Eind juli 1901 werd hij ereburger van Madesimo.

Hij ontving dit eerbewijs in de tuinen van Villa Adele met toespraken, muziek, vuurwerk en bloemenhulden aangeboden door de kinderen van het dorp. ’s Avonds was er een groot bal in de kristalzaal van het Grand Hotel.

Links: gedenkplaat die in 1907 op Villa Adele werd aangebracht; rechts: *Osteria Vegia*

Een Carducci wandeling in het dorp

Veel gebouwen zijn inmiddels verdwenen, het Grand Hotel in 1962, de Villa Adele in 1973. Wel is er nog het verbouwde hotel Cascata en de uit 1781 daterende Osteria Vegia met een mooie “stua” (een geheel met hout betimmerde kamer), waar Carducci graag verbleef. Ook de grote spar die in 1890 door de dichter werd geplant in de tuin voor zijn pension, is bewaard gebleven.

Herinneringen aan de dichter langs het “sentiero Carducci”

Een beslist aan te raden tochtje begint op de grote parkeerplaats in Campodolcino (1082 m). Daar neemt u de kabelbaan, de ‘Sky Express’ naar Motta (1721 m). Hier begint een aardige wandeling over het ‘Sentiero Carducci’ dat u in ruim 20 minuten door de bossen naar Madesimo brengt, een wandeling die de dichter ook graag maakte en waarbij U ook de plaats van de zgn. Carducci stoel passeert. Na de wandeling zou u, zoals Carducci regelmatig deed, een glas wijn

kunnen drinken of een lunch met typische lokale Valchiavenna gerechten kunnen nuttigen in de Osteria Vegia. Hier zult u vele aandenkens aan de dichter aan de wanden zien. In Via Carducci staat in de tuin van de vroegere Villa Adele niet alleen de grote spar, maar ook een gedenksteen. De steen van Carrara marmer werd al vijf maanden na zijn dood geplaatst en draagt een opschrift van Bertacchi. Aan de hoofdstraat staat ook het hotel Cascata in de buurt van het Piazza Bertacchi en de brug met de naam Ponte Groppera over het riviertje de Scaleoggia. Ook kunt u tegen de basisschool een muurplaquette zien van Ercole Rivalta, op 15 augustus 1907 aangebracht onder het venster van de dichter in Villa Adele en in 1985 overgebracht naar de nieuwe plaats.
In de Sala Mostra is een permanente tentoonstelling over Carducci te zien.

Winters beeld van het riviertje Scaleoggia in Madesimo

Verantwoording

De tekst heb ik uit diverse bronnen op internet en van enkele kopieën die ik jaren geleden kreeg en waarvan ik vermoed dat het teksten zijn uit het boek 'Carducci e Madesimo' van Guido Scaramellini uit 1985. Ik heb dit echter niet kunnen controleren.